

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Adroddiad Blynyddol ar Fân-ddaliadau Awdurdodau Lleol yng Nghymru 2018-19

ADRODDIAD BLYNYDDOL AR FÂN-DDALIADAU YNG NGHYMRU

1 EBRILL 2018 - 31 MAWRTH 2019

Cyflwyniad

Mae dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru o dan adran 59(2) o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970 i gyhoeddi adroddiad ar eu gweithgareddau, a gweithgareddau awdurdodau lleol, mewn perthynas â mân-ddaliadau yng Nghymru. Trosglwyddwyd y ddyletswydd hon yn wreiddiol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan Orchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau 1999 (1999/672) ac mae'n arferadwy bellach gan Weinidogion Cymru yn rhinwedd paragraff 30 o Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Mae'r adroddiad yn darparu gwybodaeth ystadegol am nifer y mân-ddaliadau sy'n eiddo i awdurdodau mân-ddaliadau a'u harwynebedd, am denantiaethau ac am sefyllfa ariannol awdurdodau mân-ddaliadau. Mae'r adroddiad yn cwmpasu'r cyfnod o 1 Ebrill 2018 hyd 31 Mawrth 2019.

Caiff mân-ddaliadau statudol, neu ffermydd sir, eu gweinyddu dan Ran III o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970. Dan y ddeddfwriaeth hon, mae'n ofynnol i awdurdodau mân-ddaliadau sicrhau mai eu nod cyffredinol yw darparu cyfleoedd i bobl sydd â digon o brofiad i fod yn ffermwyr ar eu cyfrif eu hunain. Mae'n rhaid i'r mân-ddaliadau allu cynnig gwaith amser llawn ar gyfer hyd at ddau o bobl, gan gynnwys y meddiannydd.

Hoffem ddiolch i'r Awdurdodau Lleol hynny yng Nghymru sydd wedi darparu'r wybodaeth ystadegol sy'n cael ei defnyddio yn yr adroddiad.

Llywodraeth Cymru
Yr Is-adran Amaeth – Datblygu Cynaliadwy
Llawr Cyntaf
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

MAN-DDALIADAU A DDARPARWYD GAN AWDURDODAU LLEOL YNG NGHYMRU

Arwynebedd

Ar 31 Mawrth 2019, roedd awdurdodau yng Nghymru yn berchen ar ychydig mwy na **15,669** ha o dir oedd yn fân-ddaliadau. O hwnnw, roedd tua **13,223** ha yn cael eu gosod fel mân-ddaliadau gyda thŷ a/neu adeiladau.

Yn ôl data Ffurflen y Cais Sengl (SAF) 2019, cafodd cyfanswm o ryw 1.3 miliwn hectar o dir ei hawlio yng Nghymru ar y SAF ond yn ôl data Arolwg Amaethyddol Cymru ar gyfer Mehefin 2019, roedd 1.9 miliwn hectar o arwynebedd Cymru yn ffermydd ac yn dir comin. Roedd mân-ddaliadau felly'n cyfrif am ryw **1%** o'r tir.

Mae Tabl 1 yn dangos y sefyllfa ar gyfer awdurdodau unigol.

Daliadau

Ar 31 Mawrth 2019, roedd awdurdodau lleol yn berchen ar **978** o fân-ddaliadau. O'r rheini, roedd **618 (63%)** yn llai nag 20 hectar o faint a **225 (23%)** rhwng 20 a 40 hectar o faint. Roedd **135 (14%)** o fân-ddaliadau'n fwy na 40 o hectarau.

Mae Tabl 3 yn dangos nifer y daliadau a ddarparwyd gan awdurdodau unigol a dosbarthiad y daliadau yn ôl maint.

Tenantiaid

Roedd **886** o denantiaid ar fân-ddaliadau awdurdodau lleol ar 31 Mawrth 2019. Roedd rhai'n denantiaid ar fwy nag un fferm. Ar y **978** o ddaliadau, roedd **913** o denantiaethau: roedd **436** yn Denantiaethau Busnes Fferm, **208** yn Denantiaethau'r Ddeddf Daliadau Amaethyddol a **269** yn denantiaethau eraill. Yn 2018/19, rhoddwyd **229** o denantiaethau newydd, **15** i ffermwyr newydd, **214** i ffermwyr oedd eisoes yn denantiaid a daeth **55** o denantiaethau i ben.

Ceir ffigurau manwl yn Nhablau 4 a 5.

Sefyllfa Ariannol Awdurdodau

Dangosodd cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau yng Nghymru yn y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 incwm o **£3,993,145*** o'i gymharu â chyfanswm gwariant o **£2,174,815.35*** gan roi gwarged o **£1,818,329***. Mae Tabl 6 yn crynhoi cyfrifon refeniw cyfun yr awdurdodau ar gyfer y flwyddyn.

*Nid yw ffigurau Cyngor Sir Conwy ar gael

Gwybodaeth Ystadegol am Fân-ddaliadau a ddarparwyd gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru

Tabl 1: Arwynebedd mân-ddaliadau yr oedd awdurdodau mân-ddaliadau'n berchen arnynt ar 31 Mawrth 2019

Awdurdod Unedol	Tir ar osod fel mân-ddaliad (hectar)	Tir a ddelir ond nid fel mân-ddaliad (hectar)	Cyfanswm tir mân-ddaliadau (hectar)	Rhent o dir ar osod fel mân-ddaliad (£)	Rhent o gyfanswm tir mân-ddaliadau (£)	Cyfanswm Rhent (£)
Abertawe	0.00	153.81	153.81	0.00	30,745.70	30,745.70
Blaenau Gwent	0.00	183.87	183.87	0.00	16,315.00	16,315.00
Bro Morgannwg	44.76	3.89	48.65	11,577.00	2,598.00	14,175.00
Caerdydd	18.00	0.00	18.00	12,250.00	0.00	12,250.00
Caerffili	29.73	74.27	104.00	3,000	14,562.00	17,562.00
Casnewydd	101.56	42.32	143.88	21,829.00	5,462.00	27,291.00
Castell-nedd Port Talbot	0.00	117.91	117.91	0.00	18,631.00	18,631.00
Ceredigion	267.70	16.38	284.08	62,872.00	1,252.00	64,124.00
Gwynedd	1155.58	57.23	1212.81	219,000.00	7,000.00	226,000.00
Merthyr Tudful	0.00	41.32	41.32	0.00	5,732.00	5,732.00
Pen-y-bont	0.00	25.10	25.10	0.00	2,623.00	2,623.00
Powys	4290.75	97.90	4388.65	1,091,634.60	12,082.00	1,103,716.60
Rhondda Cynon Taf	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Sir Benfro	1507.00	568.00	2075.00	424,081.77	106,964.00	531,045.77
Sir Ddinbych	810.91	85.45	896.36	174,041.00	24,903.00	198,944.00
Sir Fynwy	918.00	169.00	1087.00	178,735.00	32,724.00	211,459.00
Sir Gaerfyrddin	1016.00	395.00	1411.00	232,730.00	66,860.00	299,590.00
Sir y Fflint	524.92	174.29	699.21	114,048.00	34,347.00	148,395.00
Tor-faen	54.63	53.78	108.41	3,560.00	11,654.00	15,214.00
Wrecsam	226.21	84.05	310.26	46,124.00	1,275.00	47,399.00
Ynys Môn	2258.11	102.38	2360.49	523,120.00	22,724.72	585,844.72
Conwy						
CYFANSWM Cymru	13,223.86	2,445.95	15,669.81	3,118,602.37	418,454.42	3,577,056.79

**Tabl 2: Tir wedi'i gaffael neu ei waredu gan awdurdodau mân-ddaliadau
1 Ebrill 2018 - 31 Mawrth 2019**

Awdurdod Unedol	Tir wedi'i gaffael				Tir wedi'i waredu			
	Newydd ei gaffael (wedi'i brynu neu ei feddiannu etc)	Wedi'i brynu ond wedi bod ar lês cyn hynny	Cyfanswm	Pris	Wedi werthu, ei feddiannu, ei gyfnewid etc.	Tir ar lês wedi'i ildio	Cyfanswm	Derbyniadau
	Hectar	Hectar	Hectar	£	Hectar	Hectar	Hectar	£
Powys	0	0	0	0	5.13	0	5.13	719,070.45
Sir Benfro	0	0	0	0	8.00	0	8.00	259,000.00
Sir Ddinbych	0	0	0	0	23.24	0	23.24	2,271.00
Sir Fynwy	0	0	0	0	69.00	0	69.00	1,479,168.00
Sir y Fflint	0	0	0	0	5.53		5.53	35,000
Wrecsam	0	0	0	0	10.50	0	10.50	460,000.00
CYFANSWM Cymru	0	0	0	0	121.40	0	121.40	2,954,509.45

Ni fu gweithgarwch ar dir yr awdurdodau canlynol yn y flwyddyn -

Abertawe
Blaenau Gwent
Bro Morgannwg
Caerdydd
Caerffili
Casnewydd
Castell-nedd Port Talbot
Ceredigion
Gwynedd
Merthyr Tudful
Pen-y-bont
Rhondda Cynon Taf
Tor-faen
Sir Gaerfyrddin
Ynys Môn

Tabl 3: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl maint ar 31 Mawrth 2019

Awdurdod Unedol	Nifer y Daliadau								Cyfanswm Daliadau
	Â Thŷ ac Adeiladau				Ffermydd Tir yn Unig				
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	
Abertawe	0	0	0	0	43	0	0	43	43
Blaenau Gwent	0	0	0	0	126	1	0	127	127
Bro Morgannwg	3	0	0	3	2	0	0	2	5
Caerdydd	2	0	0	2	0	0	0	0	2
Caerffili	0	1	0	1	29	0	0	29	30
Casnewydd	1	3	0	4	2	1	0	3	7
Castell-nedd Port Talbot	0	0	0	0	37	0	1	38	38
Ceredigion	3	8	0	11	4	0	0	4	15
Gwynedd	1	7	31	39	6	0	1	7	46
Merthyr Tudful	0	0	0	0	39	0	0	38.88	38.88
Pen-y-bont	0	0	0	0	8	0	0	8	8
Powys	42	69	29	140	32	1	1	34	174
Rhondda Cynon Taf	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sir Benfro	4	25	15	44	65	3	1	69	113
Sir Ddinbych	2	7	10	19	11	2	0	13	32
Sir Fynwy	4	11	10	25	34	6	0	40	65
Sir Gaerfyrddin	0	12	12	24	45	3	2	50	74
Sir y Fflint	0	13	3	16	5	1	1	7	23
Tor-faen	0	0	1	1	26	1	1	28	29
Wrecsam	3	5	1	9	2	2	0	4	13
Ynys Môn	22	42	15	79	15	1	0	16	95
Conwy									
CYFANSWM CYMRU	87	203	127	417	531	22	8	560.88	977.88

Tabl 4: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl tenantiaid a thenantiaethau ar 31 Mawrth 2019

Awdurdod Unedol	Nifer y tenantiaid				Tenantiaeth			
	Hectarau				FBT	AHA	Arall	C'swm
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm				
Abertawe	40	0	0	40	0	0	0	0
Blaenau Gwent	126	1	40	167	0	0	127	127
Bro Morgannwg	5	0	0	5	1	2	2	5
Caerdydd	0	0	0	0	0	0	0	0
Caerffili	29	1	0	30	15	2	14	31
Casnewydd	3	4	0	7	2	5	0	7
Castell-nedd Port Talbot	25	0	1	26	4	2	20	26
Ceredigion	7	8	0	15	5	8	2	15
Gwynedd	7	7	32	46	29	16	1	46
Merthyr Tudful	19	0	0	19	0	0	0	0
Pen-y-bont	8	0	0	8	0	0	8	8
Powys	63	44	30	137	127	41	6	174
Rhondda Cynon Taf	0	0	0	0	1	0	32	33
Sir Benfro	69	28	16	113	93	20	0	113
Sir Ddinbych	13	9	10	32	23	8	1	32
Sir Fynwy	4	11	10	25	16	31	20	67
Sir Gaerfyrddin	45	15	14	74	30	12	32	74
Sir y Fflint	0	14	4	18	17	7	0	24
Tor-faen	26	1	2	29	26	1	1	28
Wrecsam	4	5	1	10	1	6	3	10
Ynys Môn	27	43	15	85	46	47	0	93
Conwy								
CYFANSWM CYMRU	520	191	175	886	436	208	269	913

Tabl 5: Tenantiaethau a roddwyd gan awdurdodau mân-ddaliadau am y tro cyntaf a'r rhai a gafodd eu terfynu yn ystod y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2017

Awdurdod Unedol	Nifer a roddwyd		Nifer wedi'u Terfynu
	Tenantiaid Newydd	Yn Denantiaid Eisoes	
Abertawe	0	40	2
Blaenau Gwent	0	0	0
Bro Morgannwg	0	2	2
Caerdydd	0	0	0
Caerffili	2	29	2
Casnewydd	0	0	0
Castell-nedd Port Talbot	0	26	0
Ceredigion	0	0	0
Gwynedd	1	6	1
Merthyr Tudful	0	19	0
Pen-y-bont	0	8	0
Powys	3	6	6
Rhondda Cynon Taf	0	33	31
Sir Benfro	8	18	5
Sir Ddinbych	0	0	1
Sir Fynwy	1	0	1
Sir Gaerfyrddin	0	24	0
Sir y Fflint	0	3	3
Tor-faen	0	0	0
Wrecsam	0	0	1
Ynys Môn	0	0	0
Conwy			
CYFANSWM CYMRU	15	214	55

Tabl 6: Cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019

CYFRIF GWEITHREDOL	
Incwm (£)	
Rhent o Ddaliadau	3,455,992.75
Rhenti Eraill	202,852.95
Incwm Arall	334,299.40
CYFANSWM INCWM	3,993,145.10
Gwariant (£)	
Atgyweirio a Chynnal a Chadw	1,475,259.32
Rhenti, Ardrethi, Blwydd-daliadau, Ffioedd Dŵr	207,900.84
Prisiadau Net ar Hawliau Tenantiaid	15,300.00
Rheoli'r Ystâd	265,729.24
Gwariant Arall	210,625.95
CYFANSWM GWARIANT	2,174,815.35
GWARGED Y CYFRIF GWEITHREDOL	1,818,329.75
CYFRIF ANWEITHREDOL	
Incwm (£)	
CYFANSWM	12,650
Gwariant (£)	
Costau Cefnogi Canolog	493,481.68
Gwariant Arall	42,617.51
CYFANSWM	536,099.19
CYFRIF ANWEITHREDOL (DIFFYG)	-523,449.19
CYFRIF REFENIW NET - GWARGED/(DIFFYG)	
Cyfrif Gweithredol – Gwarged	1,818,329.75
Cyfrif Anweithredol (Diffyg)	-523,449.19
Gwarged/(Diffyg) Net	1,294,880.56
Costau Cyfalaf	966,046.59
Gwarged/(Diffyg) Net gan gynnwys Cyfalaf	2,260,927.15